

Ntulekorita Akanka Okediadi Na Obidiebube N'ejije Ha

Okeyika, Juliet Ifunanya

Ngalaba Amumamu Igbo, Afrika na Nzikoritaenzi
Mahadum Nnamdi Azikiwe, Awka
ji.okeyika@unizik.edu.ng

&

Okoh, Patience N.

Ngalaba Amumamu Igbo, Afrika na Nzikoritaenzi
Mahadum Nnamdi Azikiwe, Awka

Umjedemede

Nchocha edemede a, lebara anya n'akanka odee abuo na etu ha siri ziputa ya n'ejije ha ndi a horo. Akanka bu ngalaba sayensi asusu na-eleba anya na nka di iche iche nakwa usoro onye odee siri ziputa ebumnuche ya n'akwukwo okachasi n'agumagu ya. Odee abuo a horo wee mee nchocha a bu Okediadi na Obidiebube. Odee obula nwere ka o si eziputa akanka ya n'agumagu ya. Oge ufodu, nghota agumagu na-ahia oguu ahụ n'ihia aghotaghị etu odee siri ziputa akanka ya n'agumagu ya. O bu nke a kpaliri nchocha a, iji mara ka odee ndi a si ziputa akanka ha n'ejije ha. E mere nchocha a site n'igbado ukwu n'akwukwo agumagu ejije abuo ndi a; *The Onye Metere* na *Onodu Ugo*. A gbasoro usoro nkowa, n'ihia ya a guru akwukwo ndi a horo nakwa akwukwo ndi ozo metutara akanka. Atutu akanka ka e jiri wee nyochaa akwukwo ejije ndi a horo. Ebumnobi nchocha a ya bu; imata ihe bu akanka, iweputa ma gosiputa oru asusu nakwa atumatu asusu, myiri na ndiche akanka odee abuo a, tinyere oru atumatu agumagu na-arụ n'ime ejije ndi a horo. A choputara na odee abuo a nwere myiri na ndiche n'etu ha si eziputa akanka ha nke gosiri na ha bukwa ndi na-ejikari ilu, akpaalaokwu, egbeokwu d.g.z eziputa akanka ha n'agumagu ha. Nchocha a ga-abara ndi nkuzi na umakwukwo uru, okachasi ndi no na ngalaba agumagu, ighota ihe gbasara akanka ndi odee abuo a, a horo ma gbakwaa mbo ichoputa akanka ndi odee ndi ozo ga, site n'igu akwukwo agumagu ha. Ozo bu na nchocha a ga-enye aka n'ikwalite agumagu ederede Igbo.

Okpurukpu okwu: Agumagu, Akanka, Ejije

Okwu Mmalite

Akanka bu ngalaba sayensi asusu nke na-amu maka nka nakwa usoro odee siri ziputa ebumnuche ya n'ime akwukwo ya o kachasi n'agumagu. Akanka bu amumamu nka nke gbakwasara ukwu n'usoro e si ekwu okwu na usoro e si eche echiche. N'ime agumagu, odee na-egosi nka ya ma buru n'obi na nka bu kpomkwem ihe na-egosi okaike na okammuta nke odee nwere maka ndeputa ya.

Stailistiks/Akanka nke ogbara ohuu na-eji ngwa oru nke nyocha sayensi asusu nakwa usoro nyocha agumagu aru oru. Ebumnuche ya bu iweputa ma gosiputa oru asusu ma atumatu okwu tinyere atumatu agumagu na-arụ n'ime agumagu, o bughị inyocha maka iwu na-achi asusu. O nwere ike ndiche akanka odee esi n'uzo ziputa agwa, mkparita agwa na ibe ya kpara, nkowaputa echiche, udiri agumagu, atumatu okwu, atumatu agumagu, olu odee, ihe mmuta kpalitere mmuo odee o ji dee akwukwo ya w.d.g. Otutu mgbe ndiche ndi a nwere ike buru etu e siri ziputa akuko. O bu n'ime ihe ndi a ka odee na-ezo ebumnuche ya. O buzi oru diiri oguu ichoputa ihe odee na-ekwu maka ya nakwa udi mmadu odee bu site n'akanka ya.

Mgbakwasa Isiokwu

Nchocha a gbadoro ukwu n'akwukwo agumagu ejije abuo nke si n'aka odee abuo; *The Onye Metere* (Okediadi) na *Onodu Ugo* (Obidiebube). Akanka bu ihe mere akwukwo agumagu jiri di iche n'akwukwo ogugu ndi ozo. A na-eji okwu nka zoo ebumnobi odee nke na ofeke nwere ike o gaghị aghota maobu choputa ebumnuche odee jiri dee akwukwo ya. Otutu mgbe, a na-esi n'akanka a huru n'ime akwukwo mara onye dere ya bu akwukwo nakwa udi mmadu onye ahụ bu, maka na o bu ka onye si eme ka ekwe si akpo ya. Nchocha a nwere ntala nke bu ebe a gbakwasara ukwu were mee nchoputa. Ntala nchocha a bu n'agumagu ederede Igbo. E kewara agumagu ederede Igbo uzo ato nke bu iduuzi,

ejije, na abụ, mana nke a gbadoro ukwụ kpomkwem mee nchọcha a bụ ejije ederede Igbo. Edemede nchọcha gbadoro ukwụ n'akanka Okediadi na Obidiebube n'ejije ha abụọ ndị a hōrō.

Nsogbu Nchọcha

Ihe kpalitere nchọcha a bụ imata ka ndị odee abụọ a sị eziputa akanka ha n'akwukwọ agumagu ha ndị a a hōrō, imata ka ha sị eji nkaasusụ nakwa asusụ achọ agumagu ha mma. O bụ amataghị akanka ndị odee mere ka otutu ndị oguu ghara inwe mmasi n'igụ akwukwọ agumagu Igbo ndị odee abụọ a. O bụ onodu dī etu a kpalitere mmuọ ndị nchọcha ime nchoputa gbasara akanka odee abụọ ndị a hōrō akwukwọ ha, iji nye aka mata ka odee ndị a si eziputa akanka ha, ma choputakwa ndị ha bụ site na nka ha gosiputara n'akwukwọ ha ndị a hōrō; Ozọ bụ na e nwebeghi nchọcha e mere n'oge gara aga nke e ji akwukwọ agumagu *Onodu Ugo* na Ihe *Onye Metere* mee banyere isiokwu nchọcha a.

Ebumnobi Nchọcha

Awọ anaghị agba osọ ehie n'efu. Ihe obula a na-eme n'ụwa a nwere ebumnobi e ji eme ya. Ihe bụ ebumnobi nchọcha a bụ: Imata ihe bụ Akanka, ichoputa myiri dī n'akanka odee agumagu abụọ ndị a hōrō, imata ndiche di n'akanka odee akwukwọ agumagu ejije abụọ a na ime ka a mata ihe mmuata dī n'ime ejije abụọ ndị a.

Ntulegharị Agumagu

Ntule Nkọwa

N'ebe a kowara okpurukpu okwu ndị gbara elu na nchọcha a.

Agumagu

Agumagu bụ echiche mmadu chebara ime were asusụ nka deputa ya n'udi Akuko, Ejije maobu Abu iji kpa ndi mmadu obioma ma kuzikwaa ihe. O bụ oru nka puru iche nke na-egosi ma na-akowaputa ndu ihe di n'ime ya ma ihe ndi a na-ahu n'ime ya. O na-egosikwa akparamagwa mmadu nye mmadu n'ibe ya ma nyekwa ekere chi n'onodu mmadu hutara onwe ya na ndu nke oge ugbu a.

Edemede nchọcha a gbadoro ukwụ n'agumagu nke e si na ya wee weputa ihe ndi odee cheputara maobu ihe o hutara na-eme na mpaghara ebe obibi ha wee kwuputa ya maobu deputa ya n'udi akuko, abu maobu ejije. Di ka e kwurula ihe bu agumagu, a ga eleba anya n'ihe ndi odee di iche iche kwuru gbasara agumagu. Otutu ndi odee na ndi mmadu di iche iche edela ma kwuo echiche ha banyere agumagu.

Otu onye n'ime ha bụ Obidiebube (2017:21) na-ekwu na agumagu bụ nzimozị maobu ihe mmadu choputara site n'ichemi echiche ime n'ihe o maara maobu ihe o na-eche gbasara ndu ma werekwa asusụ maobu oru nka a piri aka wee deputa maobu kwuputa n'udi ejije, akuko maobu abu iji wee ziputa ihe di iche iche di na ndu na n'ụwa mmadu no n'ime ya. N'ikwado echiche a, nkowa a zuru oke makana o metutara aka n'ichemi echiche ime ma were asusụ dabara adaba wee ziputa ya n'udi ejije, akuko ma o bu abu iji wee ziputa ihe na-eme na ndu.

Ekwealor (2009:12) n'aka nke ya hutara agumagu di ka ihe ndi ahụ e cheputara echeputa ma were asusụ nka site n'ekwumekwu maobu n'edemede kowaputa iji ziputa ima mma odinala na nkwenye ndi, ihe na-eme n'ụwa, ihe nwere ike ime eme na ihe na-enweghi ike ime eme. N'ikwado echiche a, nkowa a dabara n'uju maka na o kowaputara na mma agumagu bu iziputa ihe na-eme eme na ihe na-enweghi ike ime eme ma buru nke a na-eji asusụ nka wee ziputa site n'agumagu onu ma o bu nke e dere ede.

N'ikwado echiche a, nkowa agumagu nke a metutara akuko gbasara ihe na-eme n'obodo maobu akuko ala obodo nke odee dere iji kwalite obodo ahụ maobu mee ka ndi na-etolite etolite mata ihe di iche iche putara ihe n'obodo ahụ. Ihe nke a putara bu na agumagu e ziputara n'elu ebe a abughi agumagu nka. N'itunye utu nke ya, Uzochukwu (2007) kowara agumagu di ka ederede maobu ekwurekwu e ji asusụ choo mma nke na-enye onye guru maobu nuru ya obi anuri puru iche.

Na nchikota, e nwere ike isi na agumagu bu ederede maobu ekwumekwu nke odee dere maobu kwuru iji wee kpalite mmuọ onye oguu maobu onye na-egbe nti ma burukwa nke e ji asusụ nka wee choo mma.

Akanka

Akanka bụ usoro onye odee hoṛṛṛ bụ nke ọ gbasoro iji were nkamma wee ziputa ebumnobi ya. Ọ bụ usoro onye na-edede agumagu kpebiri na ọ bụ ya dabara adaba iji kowaputa ihe di ya n'obi. Otutu ndi odee na ndi okammuta di iche iche edela ma kwuo echiche ha banyere Akanka. Otu onye n'ime ha bu Wales (2001) kowara na akanka abughi ikowaputa ma mkpuruokwu agbasokwara usoro o kwesiri iso kama ọ bu ichoputa oru nakwa uru mkpuruokwu ahụ bara. Ọ kowara na ọ bu inyocha okwu nke oma ma choputa mputara ya zoro ezo bu nke eseghi n'elu.

Iwu (2013) kowara na akanka bu ikpachara anya jiri asusu weputa nkamma agumagu obula. Ọ kowara na akanka na-agbado ukwu etu e si ewere asusu ziputa nkamma site n'iwere asusu dabara adaba tinye n'ebe kwesiri ekwesi. Ọ kowara na akanka bu nhoṛṛṛ nke ufodu ihe ndi di n'asusu bu nke sitere n'ihe niile di n'asusu maobu sitere n'ubara ihe di n'asusu. Ọ kowara na nhoṛṛṛ a nwere ike buru nke a kpachara anya mee maobu nke na-akpachaghi anya mee. Ọ gara n'ihu kowaa na akanka bu iji asusu eme ihe n'onodu puru iche nke e jiri mara onye maobu mba.

Nkwa a putara na tupu nkamma nke edemede obula aputa ihe, na ọ bu asusu ka odee ga-eji eme nke a. Odee na-akowaputakwa ebumnuche ya di ka o siri metuta ya ma werekwa asusu bu nke o chere gaziputa ihe ọ choro ikwu maka ya nke oma.

Mbah na Mbah (2007) kowara na n'agumagu, a na-eji asusu eme ihe di ka oru nka. Ha kwuru na ọ bu nke a kpatara mgbe a na-ekwu maka agumagu, okachasi iduuazi na abụ, na a na-eweputa nkamma nka na-ebute obi utu maobu mmasi bu nke a na-eweputa site n'iji nkamma di n'asusu.

Abram (1971) n'itunye uche nke ya, kowara akanka di ka uzọ nziputa nke odee hoṛṛṛ iji ziputa echiche ya n'akwukwo agumagu ya. Nke a putara na etu obula odee siri ziputa isiokwu ya bu ka o si masi ya. Ọ na-egosikwa na e nwere otutu uzọ odee nwere ike isi ziputa otu isiokwu ahụ mana ọ hoṛṛṛ nke ahụ o chere ka wee dabaa iji mee ka echiche ya doo anya. Nkwa a dabara adaba n'ihina ọ bu nhoṛṛṛ ahụ odee hoṛṛṛ usoro ọ gbasoro bu ya ka a kporo akanka.

N'uche nke ya, Nwadike (1992) kowara na akanka bu usoro maobu uzọ puru iche nke na-egosi etu odee akwukwo agumagu gbasoro n'ide agumagu ya. Ọ bu usoro odee akwukwo si eji asusu akwa onwe ya na ihe obula o bu n'uche. Nkwa a putara na akanka bu usoro nakwa udi asusu odee hoṛṛṛ wee kowaputa ebumnobi ya.

Okoye (2008) kwuru na akanka putara usoro maobu uzọ odee si ede ihe. Ọ kowara na akanka gunyere nhoṛṛṛṛ ya na uzọ o si eji nhoṛṛṛṛ ndi ahụ aru oru. Nkwa a putara na akanka odee ọ bula bu etu o si jiri okwu ndi ọ hoṛṛṛṛ wee ziputa ebumnobi ya. Na nchikota, e nwere ike isi na akanka bu nkamma nke odee na-ewebata n'ime ederede ya iji mee ka ọ di utu na nti ma sikwa na ya kowaputa ihe ndi di ya n'obi di ka ọ ga-ekwe ogu nghota.

Ejije

Nke a bu mgbe ọ bula e jijere ihe na-eme na ndu mmadu maobu nke nwere ike mee n'uwa, n'ala mmuo maobu n'ala umu anumanu, ziputa ha n'elu nkwa maobu n'obom iji kpaa ndi mmadu obi utu maobu ndi mmadu e were ya noria oge ma kuzikwaa ihe. Otutu ndi odee na ndi mmadu di iche iche edeela ma kwuo echiche ha banyere agumagu. Otu onye n'ime ha bu Ifeka (2018) kowara na ejije bu ijije ihe na-eme n'uwa maobu ihe nwere ike ime n'uwa nke nwere ike ime n'ala mmuo maobu n'ala umu anumanu, ziputa ya n'elu nkwa iji kpaa ndi mmadu obi utu.

Ogbuagu (2015) kowara na jije bu mmadu inomi ihe onye ozọ mere maobu ijije ihe mmadu mere. Ọ kwukwara na ọ bu akuko kama e deputara ya n'udi onye kwuo ibe ya asaa nke a na-emeputa na nkwa maobu obom. Nnyigide (2015) kowara ya di ka nke a na-eziputakarị n'udi mmeghari ahụ. Ọ na-esite n'ejije na nomie maobu jijee akparamaagwa mmadu di iche iche n'elu uwa nakwa otutu ihe na-eme na ndu.

Ugochukwu (2015) si ọ bu akuko e dere n'udi a ga-esi eme ya na nkwa maobu n'obom nke na-adi n'udi mkparitauka onye kwuo ibe ya asaa.

Mbah (2013:6) kowara ya di ka ngalaba maobu udi agumagu na-adi n'udi mkparita uka bu nke a na-egosiputa site na njije emereme na omume onuogugu.

Nwadike (2003:51) kowara ejije di ka ihe di iche iche mmadu na-eme na ndu di ka iru oru, abu agha, ikwa onye nwuru anwu, ilu di na nwunye, igba nta dgz. Ejije nwere ike ibu nke mere n'ama egwuregwu oha obodo nke radio, nke tiivii, nke Sinima, nke video na nke ederede n'akwukwo.

N'echiche Ikechukwu na Onyejekwe (2004:5) "Ejije bu ihe e weputara ka o nochie anya "drama". Di ka "drama", a na-akpo ya "impersonation maobu njije ihe mmadu na-abughi. Ya bu na mmadu abughi onye maobu ihe o na-eme ka ya. Ikeokwu na Onyejekwe (2004) hutara ya di ka ederede e ji ejije agwa, odidi, onodu, omume na mmemme. Ihe nkowa niile a na-egosi bu na ejije bu inwe mmuo mmeputa maobu ngosiputa emereme e ji enomi akparamaagwa ozo.

Atutu Nnyocha Agumagu

Atutu ka a kporo "theory" n'asusu Bekee. Atutu a gbadoro ukwu na ya were mee nchocha a bu atutu akanka. Nka aburulari ihe omumu kemgbe Aristotle. Cicero, Demetrius nakwa Quintilian hutara nka di ka ihe kwesiri ekwesiri e ji eziputa echiche obi. Na nkowa a bu nke wuru oge 'Renaissance', a turu anya na odee maobu onye na-ekwu okwu ga-eji ahirio kwu nakwa nka puru iche were ziputa ebumnuche ya dika isiokwu o na-ekwu maobu ede maka ya si di.

Tupu senshuri nke iri abuo (pre-twentieth-century), e nwela arumaru uka nke kwadoro na akanka bu amumamu nooro onwe ya nke jikoro nkamma nakwa ntule asusu e ji ede agumagu. O bu nke a mere e ji ahuta akanka di ka ngalaba amumamu nooro onwe ya, bu nke ihe kpatara ya bu mmepe ohuu a na-enweta n'amumamu sayensi asusu bu nke yitere ntucha agumagu oge ugbu a. Akanka ogbara ohuu na-agbado ukwu n'usoro sayensi asusu eme ntule nakwa nkowa ya ma gbakwunyere ya usoro ogbara ohuu e ji atucha agumagu. Igbaso usoro sayensi asusu emela ka akanka gbanwe n'ikowa nka ka mma banyezie n'ikowaputa nkaasusu na onwe ya nakwa ihe kpatara odee jiri hooro asusu o jiri dee agumagu ya.

Ihe obula bu mperi bu usoro a na-agbaso amu nka maobu nhia ahu daputara site n'igbaso usoro sayensi asusu atule akanka, ebumnuche ya bu ihuta akanka di ka amumamu nooro onwe ya. Di ka usoro omumu akanka niile bugbado maka imu asusu nka na nkamma, o bu amumamu sayensi asusu akomako (historical linguistics) na senchuri iri na iteghete bu nke weputara amumamu akanka nke ogbara ohuu nke gbadoro ukwu n'iji sayensi asusu, nyochaa asusu agumagu. O bu oge e bidoro iji sayensi asusu nyochaa akanka ka e bidoro hutawa ya di ka iji sayensi tlee nka.

E nwere ike ihuta ebe akanka ogbara ohuu gbadoro ukwu n'akwukwo Bally (1865-1942) nakwa Spitzer (1887-1960). Bally (1905) kowara n'akwukwo ya o kporo *Precis de Stylistique* na a na-ahu ihe e ji akowa agumagu na njirimara akanka. Mkpuruokwu e ji ede agumagu, di ka Bally siri kowaa bu omumaatu otu e siri jiri asusu ruo oru tinyere na ikowaputa ka e siri webata ha n'agumagu abughi isi sekpu nti n'ebe omumu akanka di ka o si di, o bu nkowa Bally a n'akwukwo Jules Marouzeau (*Precis de Stylistique Francaise*, 1946) na Marcel Cressot (*Le Style et ses Techniques*, 1947), bu nke nyeere aka n'ichoputa akanka agumagu. Oru ha ndi a bu nke nyere aka gosiputa uzọ ndi nyocha agumagu nwere ike igbaso wee kowaputa ihe ndi mebere nakwa njirimara mkpuruokwu ndi e ji dee agumagu. O bu site n'uzo a ka onye onyocha agumagu ga-esinwu tinye nghota na uda mkpuruokwu ndi di n'ime agumagu, olu odee nakwa mmebe okwu tinyere itule akpaokwu nakwa udiri agumagu.

N'ikatọ ihe Bally na ndi kwenyere na *Stylistique* ya kwuru, Spitzer kwenyesiri ike n'igbaso zo ochie e sibu enyocha nkamma wee na-enyocha agumagu. A na-ahuta akanka di ka nziputa ebumnobi odee di ka o siri metuta ihe odee chere n'echiche, udi ihe odee gabigara na ihe ndi o na-agabiga, anaghi ahuta akanka di ka ihe maobu njirimara asusu nwere. O bu nke a mere Spitzer (1928 na 1931) jiri kwenyesie ike na e kwesiri ikewapu akanka na sayensi asusu, mana di ka Robert Curtius, Karl Vossler na Hatzfeld (1987); ha kowaputara na nkwenye ya a agaghi eme ka ewepu sayensi inyocha akanka, kama o na-eme ka o doo anya na e nwere ndiche.

Ọ bụ na ọrụ Bally na Spitzer a ka a gbadoro ụkwụ were nwete usoro nyocha na ntụle akanka agumagu nke ọgbara ọhụụ na mba Amerika na England. Dị ka Riffaterre siri kwu, ọ bụ n'ihie e nweghị ezi usoro e hibere na mba abụọ ndị e ji enyocha agumagu n'etiti senshuri nke iri abụọ mere ụfọdụ jiri gbasobe nkọwa Bally ebe ndị ọzọ gbasoro nkọwa Spitzer. Ọ bụzi 'Syntactic Structures' nke Noam Chomsky(1957) gosiputara akanka dị ka amụmamụ n'ọrọ onwe nke ịwagara iche na sayensị asụsụ. N'inyochazi akanka, a na-elekwasị anya n'ihie ndị a;

- Etu e siri gba ama banyere ihie ka ga-eme n'ihu
- Ụdịdị agumagu; agumagu a na-enyocha nwere ike ịbụ abụ, ejije maọbụ iduuazị nke nwekwara ike ịbụ obere akụkọ.
- Atụmatụokwu ndị odee webatara n'agumagu ya
- Atụmatụ agumagu odee jiri dee agumagu
- Ntulekọrịta ihie abụọ maọbụ kariya gbasara akwụkwọ agumago a na-enyocha (juxtaposition)
- Olu; inyocha ụdị olu e jiri dee agumagu nke nwere ike ịbụ olu ike, olu mba, w.d.g.
- Ka e siri hazi agumagu; nke a bụ ka odee siri dee agumagu ya; o bidoro akụkọ ya n'isi ka o mara ya n'etiti, ka o bidoro n'azụ were kọwa akụkọ ya.
- Iji ihie a kọrọ n'edemede wee nọchie anya ihie (symbolism) ka ọ bụ nke siri ike nghọta.
- Asụsụ; nke a bụ asụsụ odee jiri dee agumagu ya. Ọ gbasokwara iwu utoasụsụ, o ji asụsụ dị mfe nghọta.

Site na nkọwa a, a ga-achọputa na ihie gbasara ndụ odee anaghị adikebe onye nnyocha agumagu mkpa. A na-esite n'usoro a weputa nkamma dị iche e ziputara n'agumagu.

Mmetụta Atụtụ n'Isiokwu

Atụtụ metụtara isiokwu a bụ Akanka Okediadi na Obidiebube n'ejije ha ndị a hōrọ bụ Atụtụ Akanka. Atụtụ a metụtakwara isiokwu nchọcha site n'ime ka a mata akanka ndị ahụ dị n'agumagu Igbo ọkachasi n'ejije. Ọzọ o mekwara ka a mata na e nwere ndịiche n'etiti odee na ibe ya dị ka a hūrụ n'ejije abụọ ndị a bụ *Ihe Onye Metere* na *Ọnọdu Ugo*. Site n'atụtụ a, a hūgara nka dị ka ihie puru iche, ma burukwa ihie na-eweta ndịiche n'etiti odee na ibe ya. Atụtụ a metụtakwara isiokwu a n'uzọ puru iche n'ihie na o mere ka a asụsụ niile dị n'ejije ndị a a hōrọ pūta ihie ma mekwaa ka a mata echiche ndị odee ndị a bụ Okediadi na Obidiebube n'ejije ha ndị a hōrọ.

Ọzọ bụ na atụtụ akanka a rūrurū aka n'isiokwu nchọcha site n'ikowaputa ihie mmūta na uru dị n'agumagu Igbo. Atụtụ a bụ nke a hūgara dị ka nke tozuru oke ma buru nke kowaputara isiokwu nchọcha a n'uju ya. O nyekwara aka mee ka a chọputa nkamma ndị ahụ dị n'edemede a.

Ntulekọrịta Nchọputa ga

N'ebe a ka a tūlere ụfọdụ nchọcha e mere n'oge gara aga yiteren isiokwu nchọcha n'otu ụzọ maọbụ ụzọ ọzọ jiri mata etu ha siri yie na ndịiche ha na isiokwu nke a.

Okoli (2021) n'isiokwu ya bụ Akanka J C. Onuora na C. E Ofomata n'Iduuazị ha ndị a hōrọ. Ebumnuche ya bụ ịchọputa ebumnuche odee bụ ndị nke eseghị n'elu nakwa ịchọputa ụdị mmadụ odee abụọ a bụ site n'Iduuazị ha ndị a hōrọ. Nchọcha a gbadoro ụkwụ n'akwukwọ agumagu anọ ndị a hōrọ: *Akaraka*, *Chinasa*, *Ihe Onye Metere* na *Ugonna*. Isiokwu nchọcha ha na nke a yiri n'ihie na ha na-atūle maka akanka odee abụọ mana ha dị iche n'ihie na ebe ọ bụ na nke izizi bụ maka akanka J.C Onuora na C.E. Ofomata, nke a bụ maka Okediadi na Obidiebube. Ọzọ bụ nke izizi hōrọ iduuazị mana nke a hōrọ ejije.

Ayozie, Mgborogwu, na Gbokwe (2020) dere maka Nnyocha Akanka Di N'abụ Onu Abigbo Mbaise. Ha kowara akanka Uzochukwu na Emenanjo n'abụ ọdinaala ndị a hōrọ. Ebumnobi nchọcha ha bụ ka e nyochaa abụ Abụ Igbo Mbaise atọ bụ Chenji, Asụsụ Igbo na Ozi Dị Mkpa were weputasị akanka ndị ọgụ gbasoro were guo abụ ha. Usoro a gbasoro bụ usoro nke sọvee were mee nchọcha ha. Isiokwu nchọcha ha na nke a na-eme nchọcha na ya ugbua abughị otu ma e wezuga na ha abụọ tūlere akanka. Ọzọ, usoro ha abụọ abughị otu. Nke izizi gbasoro usoro sọvee mana nke a gbasoro usoro nkọwa.

Onuagha (2019) isiokwu ya bu “Mmetuta Agwa Okezie n’*Ihe Onye Metere* Na Agwa Obiora n’*Onodu Ugo* n’Ezinaulo Ndi Igbo Ugbua” Ebumnobi ya bu ichoputa uzọ di iche iche akparamagwa isiagwa e ziputara n’ejije a hooro si metuta ihe na-eme n’ufodu ezinaulo ndi Igbo taa nakwa ichoputa ihe ndi nabute nsogbu na ogbaaghara n’otutu ezinaulo ndi Igbo taa. Ebe nchocha a na nke a na-eme ugbua a siri yie bu n’ihe banyere ejije ndi a hooro mana ebumnuche ha abughi otu. Isiokwu ha abukwaghi otu. Nke mbu lebara anya n’ezinaulo ndi Igbo n’oge ugbua. Nke a na-eleba anya n’akanka odee abuo.

Ntucha Nchoputa

Ntucha *Ihe Onye Metere*

Odee ji ilu wee nye akwukwo ya aha ma sikwa otu a kowaputa akuko di na ya.

Isiokwu na Ndinisiokwu

Isiokwu di n’ejije a: Isiokwu putara ihe n’akwukwo a bu “Omemma na mma so ala, ebe ome njo na njo so ala” Nke a putara ihe n’akwukwo a n’ebe otu agwa bu Okezie no. Okezie bu nwanna nwoke Ogbonnaya nke jiri anyaukwu na okeochicho wee gbuo nwanna ya nwoke n’ihi ala. O buzi oge o choro igbu nwa nwanna ya bu Uchenna ka nkata noro kpudo ya o wee gbuo otu nwa nwoke o mutara aha ya bu Ahamefula.

Ndinisiokwu:

Isikotebu o gbaa ya; nke a putara ihe n’ebe Ezemmiri na Okezie no. Ha abuo bu isi kotere ebu o wee gbakasja ha ahụ.

Mkpuru onye kuru ka o ga-aghoro. Nke a putara ihe na ndu Okezie n’ihi na echiche ojoo nille o cheere ezinulo nwannaya bu Ogbonnaya bjara na mmezu n’ezinaulo ya.

Ukwu na-aga warawara anya na-aga warawara na-ahụ ya: A hutara nke a n’akwukwo a n’ihi nkata niile Okezie na Ezemmiri kpara ha amaghi na o nwere eze bi n’elu na-ahụ ha.

Iwepu ndu n’ike: Okezie wepuru ndu nwanna ya bu Ogbonnaya n’ike n’ihi ala ma wepukwa ndu otu nwa nwoke o mutara bu Ahamefula n’ike ebe o na-agba mbọ ka o gbuo Uchenna nwa nwanna ya bu Ogbonna.

Nhazi

Okediadi haziri ejije ya n’emume n’emume. O nwere ihu akwukwo iri asaa na abuo (72 pgs). O nweghi ihe osise di na ya. Akuko di na ya dabara adaba nke oma.

Ntoala

E nwere ntoala ebe na ntoala oge n’ime akwukwo a.

Ntoala Ebe

Ntoala ebe gunyere ebe di iche iche a kporo aha ihe noro mee; di ka na be Ogbonnaya ebe ya na nwunye ya na-akpa ububo gbasara ijekwuru nwanna ya bu Okezie ka ha kee ala nna ha. Ebe ozo bu na be Okezie oge ya na nwannaya bu Ogbonnaya na-akpa maka ike ihe nna ha. Ntoala ebe ozo putara ihe n’akwukwo a bu n’ulo Maazi Ojiekwe oge Nkemdirim kporo umunna ya oriri maka agumakwukwo o gara guo n’ala Bekee nke bukwa ebe. Ezemmiri noro tinyere Ogbonnaya ogwu na mmanya bunye ya nke mere ka o buru onye nwuru anwu. Ntoala ebe ozo bu n’uzo Akpakolu ebe ndi ogbuo noro gbuo Ahamefula.

Ntoala Oge

Okediadi gbadoro ukwu n’oge gboo tupu ndi ocha abia nakwa oge ndi ocha bichara were dee akwukwo agumagu a. Nke a putara ihe oge Okezie gwara Ahudiya na omenala Igbo kwuru na nwoke nwuo na o bu nwanna ya ga-ekuchi nwunye ya.

Asusu na Nkaasusu

Asusu na-arutu aka n’udi asusu odee jiri dee agumagu. O bu asusu Igbo, Bekee ka o bu asusu ozo. O bu olundi ka o bu Igbo izugbe.

Ebe nkaasusu na-arutu aka na nka niile e jiri wee dee agumagu. Atumatu okwu di iche iche na atumatu agumagu di iche iche odee webatara n’ime akwukwo agumagu ya. O bu Igbo izugbe, olundi na okwu mmewere ka odee jiri dee akwukwo ejije a. Asusu ya ahaghi ahụ nghota n’ihi na o na-akowaputa ya di ka o ga-ekwe onye elu na onye ala nghota.

Nkaasusu Igbo ka odee ji choo akwukwo ejije a mma. O bu n'ebe a ka Okediadi gosiptara kpomkwem akanka ya. Nkaasusu ndi o webatagasiri n'akwukwo a gunyere;

Ilu

- “Nkata kpudoro onye aghugho” (pg 2)
“A gbachaa egwu o laa n'ukwu” (pg 2)
“The onye metere ka o ga-eji isi ya bu” (pg 2)
“Ka abia ka abia mere na Awọ epughị odu” (pg 5)
“E mee ngwa ngwa, e meghara odachi” (pg 5)
“E jighi ihe e ji agba na nti agba n'anya” (pg 5)
“A tuoro omara o mara, aturo ofeke ofenye isi n'ohia” (pg 5)
“Ukpana nti ike na-ezu ike n'afọ nnunu” (pg5)
“The okuko bu mmiri achọ di ya mkpa” (pg 8)
“Ejula kpuru o kpuru okirikọ ya” (pg 11)
“Anyuko mamiri onu, o gboọ ufufu” (pg 11)
“Agbaghi uzo owere mgbā, o naghị echi” (pg 11)
“Ulo anaghị ada hapu uko” (pg 14)
“The ka nte bakwutere nte n'onu” (pg 18)
“Onwu ga-egbu nwa nkita anaghị ekwe ya anu isi nsi” (pg 20)
“Agadi nwanyị anaghị aka nka n'egwu o maara agba” (pg 20)
“...tiwaa aki oyibo Nsugbe” (pg 32)
“Ubochi nta ka a choo n'owere nchi” (pg 33)
“Ewu a taam igu n'isi” (pg34)
“Osisi ka a si na a ga-egbu ya o kwuru mana e were mma gafee mmadu n'azu ya na oso ana eme” (pg34)
“O ji oso agbakwu odu amaghị na odu bu onu” (pg 34)
“O cho ihe ukwu aghaghị inya agba enyi” (pg 35)
“Onye ukwu ya ekotaghị ogodo ya e kotere ya” (pg 39)
“Aturu ga-epu mpi, ekwo dikwa ya aro” (pg 42)
“O kpā nku ahuhu si ngwere bīara ya oriri” (pg 42)
“...Isi bupu ubu e buru” (pg 47)
“Ijiji nti ike na-eso ozu ala n'ili” (pg 48)
“Ukpana okpoko buuru nti chiri ya” (pg 48)
“Mmadu anaghị ekwe chi ya ndo” (pg 48)
“Anu kporo nku na-eju onu” (50)
“Agadi nwaanyị anaghị aka nka n'egwu o maara agba” (pg 52)
“...tupuru nkita okpuku n'ezi, hapuru ya odu ya na ndi mmuo” (pg52)
“Agha a kara aka adighi eri nwa ngwuro” (pg 52)
“Awọ anaghị agba oso ehie n'efu” (pg54)
“Ofeke amaghị mgbe e kere nku ukwa” (pg55)
“The onye ma ya mara ya, ihe onye amaghị amakwala ya” (pg55)
“Anaghị echetara nchi ya taa anu” (pg 56)
“...otu anya ji isi ugwo” (pg 61)
“...odighi ihe ura mere anya” (pg 62)
“...ebe mmiri si banye n'opi ugboruru” (pg 62)
“Anaghị ekpu afọ ime aka” (pg 62)
“Ozi i ziri anwuru oku eruola eluigwe aka” (pg 64)
“..gbanu gbanu gwujie ji, a noro ala gwuputa odu ya” (pg 65)
“Ikuku kuo a hu ike okuko” (pg 71)

Akpaalaokwu

“Iji aka ekpe puta ura” (pg 23)

Asinilu

- “A si na oko koba anohia o gakwuru osisi mana o koba mmadu o gakwuru mmadu ibe ya” (pg 14)
“Chinchi gwara umu ya nwee ndidi na ihe di oku ga-emecha juo oyi” (pg33)

Ajuju Nzaraonwe

- “Onye ma echi? (pg 2)
“Ala mmuọ rere a na-asa ya asa?” (pg 11)
“Aga m a koro onye ihe na-eme m? (pg 28)
“Uwa nke a m putara bu uwa gini?” (pg 31)
“Kedu ihe m ji isi kote n’uwa a?” (pg34)
“O nwere onye m mere ihe ojuo?” (pg 34)
“O nwere onye m na-echere ihe ojuo?” (pg 34)
“Gini ka m mere umu uwa a na ha agaghị ekwe ka m nuọ mmiri dote iko?” (pg 34)
“O bu gini ka o mere ha” (pg 61)
“... gi na onye ka o na-esere n’uwa a?” (pg 61)
“O di onye i naara ihe ruru ya?” (pg 61)
“O di onye i gburu maobu onye i koro iyi ka o nwuo? (pg 61)
“Kedu onye mere gi ihe a?” (pg 61)
“Mu na onye ga-ebi oo!” (pg 70)

Ahansinuda

- “Nti ga-anu uda mmiri a mgbe o ga-ezo ga-asu wuruwuru” (pg43)

Egbeokwu

- “Elu erughi aka, ala erughi aka” (pg 4)
“Mu na oti nwata n’ihu nne ya na-alu ogo” (pg 18)
“Anyia m huru nti m” (pg59)

Mmemmadu

- “Onwu na-akpo ya oku” (pg 28)
“...aguu aghupu anyi anyia na ndu” (pg 47)
“..ala ekpuru nkata chwa ya oso” (pg 63)
“Onwu na-akpo anyi oku n’ama” (pg 68)

Myiri

- “Ihu gi di ka onye riri nri gbara uka (pg 11)
“...i na-ele m ka aturu” (pg 38)

Nkwusara

- “O bu nri m riri ka o bu mmayana m nuru?” (pg 27)
“Obasi bi n’elu, ogo do ya na-akpo n’ala biko duruo m ulo m” (pg 27)
“Onwu! Gini ka nna m mere gi i ji gbuo ya na-erughi eru?” (pg 28)
“Onwu! ogbu mmadu mgbe ndu na-atu ya utu” (pg 29)
Hei! O bu ka uwa si adi?” (pg 31)
“Onwu egbuola di m ooo!” (pg 70)
“Ozi m ziri anwuru oku eruola eluigwe aka” (pg 60)
“Okezie! Gbata na mmiri erie gi” ... Aru emeela gi, onye mere gi ihe a?” (pg 60)
“Mmiri erughi eru amagbuola m oo!” (pg 61)

Nkwuma

- “Nna anyi ebulago akwukwo” (pg 29)

Olundi maobu okwu mmewere

- “Hadosie” (pg 5)
“Bebebe” (pg 5)
“Aputachana” (pg 18)
“dote iko” (pg 34)
“Deede, loola, oia” (pg 45)
“Daada” (pg 54)
“Biakete” (pg 66)

Ntucha Onodu Ugo

Isiokwu

Isiokwu putara ihe n'akwukwo a bu "Chi onye adighi n'izu, o dighi ihe ga-eme ya". Nke a putara ihe n'ebe Ngozi no, otutu ndi gbara mbo imemina ya mana o nweghi nke nwere isi. Adaeze gara na dibia ka o memilaa ya mana nke ahụ dara mmiri. Ndi mgbachi gbara ya n'uzo di iche iche ka o ghara ilu di mana nke kazi njo bu nke Obiora nwanne ya meziri, mgbe o chorọ igbu ya n'ihhi nwa nwaanyi o kpotara n'ulo ndi enweghi nne na nna ma na otu abughi ezie n'ihhi na Chineke weere onodu.

Ndinisiokwu:

Ebe onye dara bu chi ya kwaturu ya, nke a putara ihe na ndu Ngozi n'ihhi na o bu akara aka ya ka o na-eme. Ozọ bu Awọ anaghi agba oso ehie n'efu", nke a putara ihe oge Ngozi gara koro umunna ha ije ya na Obiora n'ihhe gbasara ikute nwa nakwa oge o kutechara nwa ka Obiora si agwa ya ka o kpoghachi Nkechinyere azu. Ndinisiokwu ozọ putara ihe n'akwukwo a bu Anu gbaa ajo oso a gbaa ya ajo egbe; a hutara nke a na ndu Obiora oge o juru na agaghi eli ozu Ngozi. Umunna gbakoro aka onu mapu ya ma chupukwa ya n'obodo iji gosi ya na onye umunna gbakoro aka onu gbuo anaghi awa n'afa. Onye ulo egbughi onye, o puo isi awo. Nke a putara ihe n'ebe Obiora no n'ihhi na o bu ya ka nwanne ya nwanyi bu Ngozi na-aria di ka oria karisja.

Nhazi

A haziri ejije a n'emume n'emume, na n'ihhe nkiri n'ihhe nkiri. O nwere emume anọ ma nwekwaa ihu akwukwo otu nari, iri asato na isii (186 pages). O bu naani n'ihu akwukwo a ka odee webatara ihe osise iji nye ezigbo nkowa gbasara aha akwukwo ya. Akuko di na ya dabara adaba.

Ntala

E nwere uzọ ntala abuo n'ejije a nke gunyere; Ntala ebe na ntala oge. **Ntala ebe** gunyere ebe di iche iche a kpogasi aha n'akwukwo a ihe noro mee di ka na be Okonkwo n'Ugwueke ebe Amaka na-ebe akwa ndeeri, nakwa na nke Pasto Ben ebe Okonkwo na Amaka gara ichoputa ihe bu nsogbu atughi na amughi nke ha na-enwe. Ebe ozọ bu na be dibia Ogbunke ebe Adaeze gara imemila Ngozi n'ihhi anyaukwu. Ntala ebe ozọ putakwara ihe bu Legosusu ebe Ngozi na-aru oru oyibo nakwa n'Ugwueke be Igwe oge e chiri ha echichi n'Obodo ha. Ozọ bu na be Ngozi oge a na-eli ozu ya na oge a na-akwa ya.

Ntala Oge

Odee gbadoro ukwu n'ihhe na-eme n'oge ugbo a wee dee akwukwo ya. Ihe niile odee webatara n'ederede a gosiri na o bu ka ndi ocha biachara ka e dere ya. Ihe di ka ugboala, uwe, ikute nwa nke o kporo "child adoption" gosiri na o bu n'oge ugbo a ka e dere ejije a.

Asusu na Nkaasusu

Asusu na-arutu aka n'udi asusu odee jiri dee agumagu; o bu asusu Igbo, Bekee ka o bu asusu ozọ. O bu olundi ka o bu Igbo izugbe?

Ebe nkaasusu na-arutu aka bu na nka niile e jiri wee dee agumagu. Atumatu okwu di iche iche na atumatu agumagu di iche iche odee webatara n'ime akwukwo agumagu ya.

Nkaasusu Igbo ka odee ji choo akwukwo ejije a mma. O bu n'ebe a ka Obidiebube gosiputara kpomkwem akanka ya. Nkaasusu ndi o webatagasi n'akwukwo a gunyere;

Ilu

"Mmiri agaghi ehugha, maobu soro na oko na-atọ ya uto kobaa ahụ" (pg 10)

"Onye buru chi ya uzọ o gbagbuo onwe ya n'oso" (pg 18)

"Anaghi anọ otu ebe ekiri mmonwu" (pg 21)

"Onye hapu onu ya uguru arachaara ya" (pg21)

"Ka anyi hapu uto nkwi na isi nkwi nuo ihe nkwi gbatara" (pg 31)

"O bughu m ka Aba na-amuru okpo" (pg 38)

"O buru na-atuchasiwa akpirikpa di n'aji onye ma aji ga-agba oto" (pg39)

"O bu oku na-anucha olaedo mma ya ewe puta" (pg 41)

"Onye ulo egbughi onye, o puo isi awo" (pg 43)

"Duru mmuo gbuo mmadu duru mmadu jee ulokwa" (pg43)

"O biara be onye abjagbula ya, o laba mkpumpu apula ya n'azu" (pg53)

- “..mma nwere isi adighi nko nke di nko enweghi isi” (pg55)
“..di kpuchieere ogeri oru o gbara mma ya aputa” (pg57)
“Ukwa a na-api n’ebe umuaka no mkpuru adighi ya” (pg 67)
“Anu kporo nku na-eju onu” (pg75)
“Gaa gaa n’ogwu” (pg 75)
“Mmadu anaghi anyu nsi ebe ahijia ka ya elu” (pg77)
“Ehi na-enweghi odudu bu chi ya na-achuru ya ijiji” (pg78)
“Awọ adighi agba oso ehie n’efu” (pg85)
“...nwaanyi gafee onye mu o banye onye na-alu” (pg 85)
“Chukwu ekwela ngwere gbaa aji” (pg 86)
“Ajughu aju were rie butere ariaghi aria a nwuo” (pg92)
“...tupuru nkita okpuku hapuzie ugu ya na ndi mmuo” (pg109)
“Agha a kara aka anaghi eri nwa nwuro” (pg 120)
“A naghie egbu mbekwu dobe ola maka na ndi nze agaghi abo ya” (pg120)
“Uwa bu ofu oru ma burukwa egwu nwa nkita” (pg131)
“E mee ngwa ngwa e meghara odachi” (pg 134)
“Isi kote ebu o gbaa ya” (pg139)
“Ebe onye dara bu chi ya kwaturuya” (pg141)
“Ihe okuko bu mmiri achọ di ya mkpa” (pg149)
“Anu gbaa ajo oso, a gbaa ya ajo egbe” (pg149)
“Ihe mere ede jiri bee nwii” (pg149)
“...uguru na-atu oyi” (pg151)
“Onye mara asu o suo n’ikwe onye amaghi asu o suo n’ala” (pg151)
“Wepu aka enwe n’ofe tupu o ghoru aka mmadu” (pg152)
“Ebe nwata n’ebe akwa aru aka nne ya anoghi ya nna ya a noro” (pg156)
“Onye na-achu ehi na-akpo aha, o buru na o jighi ogbu ya, o ga-ejide ogwu ya” (pg 156)
“Onye kwe chi ya ekwe” (pg 157)
“Iko onye ji ama ka e ji amara ya” (pg 167)

Akpaalaokwu

- “Ahum niile buzi nti ugbo a” (pg 20-21)
“Aka di onye mma ya were hinye n’isi” (pg87)
“Anaghi ahụ isi n’anya gaa kpuo” (pg96)
“...o metu imi o metu onu” (pg96)
“Ihe agba n’aka, ejighi enyo ele ya” (pg 104)
“Anaghi agba aka achu ihe na-ata aru” (pg105)
“Aka noro nkiti, agu egbuo onu” (pg113)
“...ejee ima imi anya ahio pu” (pg 111)
“... olu suo n’ala ma ya ejika eji” (pg141)
“...igwa agwu osisi e jiri pia ya” (pg150)
“A na-agwa nti ma nti anughi ihe, e bere isi ya na nti awiri” (pg168)

Aha Nsinuda

- “... a kuru ya duka duka duka” (pg 117)
...fugam fugam fugam.. (pg 113)

Ajuju Nzaraonwe

- “Kedu ka m ga-esi nodu na mmiri ncha a baa m anya?” (pg 73)
“Chineke kedu ihe i jiri mee ka ndi ajo mmadu juputa uwa i kere eke?, Gini ka Ugo mere Egbe” (pg99)
“Kedu ka mmadu ga-esi na-ama mburu n’ahia?” (pg114)
“Kedu ihe mere e jiri tee ofe ebule jiri rachakwoo eze?” (pg165)
“Inokwa ma mmiri a na-achọ ima ehi n’anya?” (pg 165)
“Kedu ka i siri nodu n’ulo ewu a na-achọ imu n’ogburi?” (pg 165)

Asinilu

- Enwe si na ya kwọ nwa ya n’azu ma ya amaghi mgbe o jiri ghoru utu rachaa” (pg59)

Egbeokwu

- “Onwụ anaghị atụzị ndị mmadụ egwu” (pg 31)
“Ka anyị kọọ n’ubi onye anyị bịa” (pg 31)
“Ogologo akụkọ adighi mma n’uka mgbede” (pg 33)
“O na-eede n’oru na-edekwa n’Igbo” (pg 37)
“Onye nwurụ anwụ na-aga ije” (pg 87)
“...ebe mmiri si baa n’opi ugbooguru” (pg117)
“Onwụ na-ekwe m onụ ugbu a” (pg 156)

Mburu

- “O bụzị oku na-ere ere” (pg 33)
“Uwa bu ahia” (pg63)
“Uzo ahia na mmiri bu ndi na-eje eje, ndi a na-ala ala” (pg63)
“Obodo bu igwe, ndi no n’ime ya buru hama” (pg 102)
“Uwa bu ahia...” (pg 157)
“Ndu bu isi” (pg 158)
“Ngozi bu ukwa” (pg 166)

Mbiambia uda

- “Kpam! Kpam!! Kpam!!!” (pg 90)
“Fugam! Fugam!! Fugam!!!” (pg113)
“...mmadu mmadu na-esi mmuo mmuo” (pg 165)
“Ekwe ekwe na-ekwe n’ute ekwere” (pg168)

Mmemmadu

- “Ihe isiike egbuola mmadu ugbu a” (pg102)
Aguu na-achọ ikpochapu ndi no n’uwa” (pg102)

Myiri

- “..mmadu na-anwuzi ka okuko” (pg 31)
“I gbafuziri ka mkpuruukpaka” (pg130)
“Ndu ka aku” (pg 158)
“Ogaranya di ka ukwa, adighi mma iji nku aghirigha esi” (pg166)

Nkwusara

- “Agaghim anọ mmadu mmadu na-esi mmuo mmuo” (pg 73)
“Onye mara asu ya sọ n’ikwe, o maghi asu ya sọ n’ala” (pg 87)
“Agbisi na-agba mmadu no ya n’ogodo” (pg99)
“Chukwu ekwelangwere gbaa aji” (pg103)
“Ahuru anyuru n’elu gbara ijiji ghari” (pg103)
“Chukwu bi n’igwe ekele diri gi” (pg126)
“Onwu! imeela aru were gburu nne na nna anyi” (pg126)

Olundi / Okwu mmewere

- “Ibarajam (pg 10)
“Ofuma” (pg 18)
“O sikwere” (pg 45)
“Onweroo” (pg94)
“Paanu” (pg 117)
“Obubo” (pg 125)
““Bradı fuulu” (133)
“Alooo!” (pg133)
“nuo mmiri doba udu” (pg149)
“Levul” (pg 60)
“Kuketa” (pg 13)

Asusu Bekee

- “Child Adoption” (pg 10)
“I dey gwongworo siga”
“Redio” (pg 60)
“Tiivii” (pg 60)

“Fuel” (pg14)

“Scholarship” (pg 64)

“Nafdac” (pg 114)

“Carton” (pg 115)

“Ampiclox” (pg 115)

“Cowbell” (pg 115)

“Rubbish, Nonsense” (pg 133)

Myiri Dị n’Akanka Dị n’Ime Akwukwo Agumagu Ejije Abuo Ndi a

Otu okporokpo ihe jikoro ndi odee ejije abuo a onu bu asusu. Ha abuo bu Igbo Izugbe na olundi ka ha ji ede ejije ha. Okediadi na Obidiebube jikwa nkaasusu na nkamma were e ziputa ejije ha nke na-eme ka o di utu n’ogugu.

Ozo di ka ibe ya, odee abuo a ziputachara emereme niile n’emume n’emume na n’ihe nkiri n’ihe nkiri. O bu n’emume o bua a ka ihe ha choro ikogbasara ya na-agbado ukwu na ya.

Ha na-eji ilu enye akwukwo ha aha. Aha akwukwo ha na-egosiputakwa ihe ha choro ide maka ya. N’*The Onye Metere*; o bu maka nwoke ji n’ihi anyaukwu gbuo nwanna ya nwoke aha ya bu Ogonnaya ka Okediadi koro maka ya ma kokwaa maka ugwo oru ndi ogbu mmadu wetaara onwe ha, ebe Obidiebube mere ka anyi hu ka akara aka onye si edu ya na chi onye adighi n’izu na e mee elu mee ala na o nweghi ihe puru ime onye ahụ n’*Onodu Ugo*. Odee abuo a; Obidiebube na Okediadi ji isiokwu ziputa aha akwukwo ha di ka n’*Onodu Ugo*, odee ziputara etu ndi iro si choro imemila Ngozi mana chi ya ekweghi, otu aka ahukwa ka Okediadi siri werekwa isiokwu ya ziputa aha akwukwo ya ma gosi na ihe onye metere o were isi ya buru.

Ndiche Dị n’Akanka E Ji Dee Akwukwo Agumagu Ejije Abuo Ndi A

Ndiche di n’akanka Okediadi na Obidiebube putakariri ihe n’asusu nakwa nkaasusu. Okediadi na-eji ilu akwa ilu n’ime akwukwo agumagu ya. Oge ufodu, o na-emeputa mkpuruokwu nke aka ya iji were kwaa kpomkwem ihe o na-ekwu maka ya. O buru na e lebaa anya n’udi aha Okediadi na-enye agwa ya, a ga-achoputa na otutu n’ime ha bugbado aha Igbo Izugbe. Imaatụ, Ogonnaya, Uchenna, Okezie, Ezemmiri tinyere Ahudiya. N’aka nke ozo, abia n’akwukwo a Okediadi dere e jiri mee nchocha, a ga-achoputa na ka nwa amadi a si ewebata ilu na asinilu ya diwagara iche na nke ndi ozo. O na-etinye ilu ya na asinilu ya n’ime akuko nke na o buru na a kpachaghi anya, a ga-eche na o bu akuko ka o ko aga. Ozo, usoro nhorokwu ya na-adiwagakwa iche. Otutu oge, o na-ahoro mkpuruokwu ya site n’olundi ha. Obidiebube nwere mmasi di egwu n’ebe asinilu di nke na o bu ya bu nkamma o na-ewebatakariri n’ime akwukwo ejije ya. Obidiebube webatara okwu mmewere iji nye agwa ya aha di ka aha Bekee nke o deputara n’Igbo di ka Pasto Ben, Bishoppu, Pita, na Joonu. Obidiebube bukwa odee nwere mmasi n’webata ajuju ule n’ederede ya ufodu di ka o di n’*Onodu Ugo* bu nke a horo. O webatakwara omenaala okachasi echichi, ikwanyere nwada ugwu, imu nwa nakwa akwamozu kacha puta ihe n’ime akwukwo agumagu ya. O di ka a ga-asu na o buru na a hughu ihe gbasara omenaala ndi a n’akwukwo agumagu a mara na o bughu Obidiebube dere ya.

Ihe Mmota Dị n’Ime Ejije Abuo Ndi a:

Ihe mmota kacha puta ihe n’ime ejije abuo ndi a horo bu *Ihe Onye Metere* na *Onodu Ugo Adighi Egbe Mma* bu na oru o bua nwere ugwo, oru oma nwere ugwo ebe oru ojoo newkwaziri ugwo oru nke ya. Di ka a huru n’ime ejije abuo ndi a horo. N’*Ihe Onye Metere*, Okezie na Ezemmiri ji isi ha buru aru niile ha kpara. Nkata kpudoro ha bu ndi aghughu n’uzo di iche iche di ka odee a siri ziputa ya n’ejije ya. Otu aka ahukwa n’*Onodu Ugo* ka Obidiebube ziputakwara ihe bu onodu Obiora ka o mesiri ihe niile o mere iji megide nwanne ya nwaanyi bu Ngozi. Obidiebube mere ka a mata na a chupuru Obiora n’obodo.

Nchikota Na Mmehi

Nchikota

N’ederede nchocha a, e lebara anya n’akwukwo ejije abuo ndi a horo nke gunyere; *Ihe Onye Metere* nke Okediadi na *Onodu Ugo* nke Obidiebube. E mere nchocha gbasara akanka odee abuo ndi a. Ebe a

gbadoro ukwu wee mee nchocha gbasara akanka ndi odee ejije abuo ndi a hooro, bu: aha ha nyere akwukwo ha, isiokwu na ndinisiokwu ha, nqala, nhazi, asusu na nkaasusu, na ihe mmuta ndi putara ihe n'ejije abuo ndi a. E lebara anya na myiri na ndiche a huru n'akanka odee abuo ndi a.

Aro

A na-atu aro ka onye o bu la lebaa anya n'ihe gbasara akanka ma tinyekwa uchu n'iji akanka masiri ya wee ziputa ederede ya di ka odee abuo ndi a bu Okediadi na Obidiebube siri gosiputa n'ederede ha n'ejije ha abuo ndi a hooro.

A na-atukwa alo ka ndi odee na-eji ekereuche ha ede ederede ha. Nke a ga-eme ka ihe ha na-edede buru opuruiche. Mgbe ha ga-eji ekereuche ha na-eme ihe di etu a, a ga-amata maobu choputa etu di iche ha siri ziputa akanka ha n'ederede ha. Mgbe o bu la mmadu na-edede ihe, ya nwee ihe di iche o ga-agbakwunye n'ederede ya jji mee ka a huta ihe o dere n'uzo di iche n'ihe onye ozo dere.

Mmechi

O bu eziokwu na ihe nwere mbido ga-enwe njedebere. A gbara mbu na nchocha a, igbu ihe ewu na-ata. Nke a bu ka o wee doo ewu na okuko anya ihe o putara mgbe a na-asị na odee o bu la nwere akanka ya. Akanka a na-ekwu maka ya, bu ihe na-egosi etu otu odee siri di iche n'odee ndi ozo. O putaghi na e nweghi etu akanka otu odee na odee ozo si eyi, kama na a ga-enweriri ndiche ga-aputakariri ihe na ha abuo. Nke a bu jji kwenye n'ihe a na-ekwu oge ufodu na-asị na mmadu na ibe ya nwere ike yie, mana a ga-enweriri otu na ebe ha si di iche.

Okediadi na Obidiebube bucha ndi nwere mmasi n'asusu Igbo, ma were ya dee ejije abuo ndi a ejiri mee nchocha a. N'agbanyeghi nke a, ha ziputara akuko di n'ejije ha n'uzo di iche iche na n'uzo yikwara onwe ha. Site na nke a a na-atu anya na e nwere ike isi n'agumagu Igbo ndi ozo mata akanka ndi odee ndi ozo.

Edensibia

- Abram, M. H. (1971). *A Glossary of Literary Terms (3rd ed)*. New York: Holt, Rinehart and Winston
- Aguiyi, A. I. (2006). *In Basic Language, a Remedial Course Book for*
- Chinagorom, L.C. (2013). *Uru Ezi Akanka N'Agumagu Igbo Ugbu a. (Contemporary Igbo stylistics)*. Owerri: I.O. Publishers.
- Chomsky (1957). *Syntactic Structures*. Mouton.
- Crystal, D & Davy, D (1969) *Investigating English Style*. London: Macmillan Press
- Cuddon, J. A. (1991). *A Dictionary of Literary Terms and Liteary Theories*. USA: Basil Blackwell
- Ekwealor, C. C. (2009). *Agumagu Edereede Igbo n'Ozuzuoke*. Nsukka: Paschal Publishers.
- Ikeokwu, E.S. na Onyejekwu, M.C. (2004). *Mmalite Omumu Na Nghota Ejije Igbo Odinala na Olorodu*. Enugu: Cidjapa Press.
- Jacque, J. W. (1996). *The Stylistics Reader. From Jakobson to the Present*. London: Arnold.
- Lawal, A. (1997) (ed): *Stylistics in Theory and Practice*. Paragon Books Ilorin in Collaboration (ALSG), C/O Institute of Education, University of Ilorin, Nigeria.
- Leech, G. & Short, M. H. (1981) *Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. London: Pearson Longman.
- Mbah, B. M na Mbah, E. E. (2007). *Topics in Phonetics and Phonology*. Nsukka: A.P. Express Publishers.
- Mbah, B.M.; Mbah, E.E.; Ikeokwu, E.S.; Okeke, C.O.; Nweze, I.M.; Ugwuona, C.N.; Onu, J.O.; Eze, E.A., Prezi, G.O.; Odili, B.C. (2013). *Igbo Adj: Igbo - English and English - Igbo Dictionary of Linguistics and Literary Terms*. Nsukka: University of Nigeria Press.
- Arthur, T. (ed) (1996). *The Oxford Companion to the English Language (A Bridge Edition)*: Oxford University Press Inc. New York.
- Niazi, N. & Gautam, R. (2010). *How to Study Literature: Stylistics and Pragmatic Approaches*. India: Prentice-Hall Limited.
- Nwadike, I. U. (1992) *Ntqala na Nyocha Agumagu*. Ihiala: Ifunanya Publishers.
- Nwadike, I.U. (2003). *Agumagu Odinala Igbo (Igbo Oral Literature)*. Onitsha: African First Publishers.
- Obidiebube, J.I. (2007). *Ndubanye n'Omumu Oluasusu Igbo*. Onitsha: Auschaki.

- Obidiebube, J.I. (2018). *Ọnọdu Ugo*. Onitsha: Lincel Publishers.
- Okebalama, C.N. (2003). *Mkpọlite Agụmagu Onụ Igbo*. Enugu: Snapp Press.
- Okediadi, N. (2002). *Ihe Onye Metere*. Enugu: Unik Oriental Prints.
- Okoye, G. C. (2008). *Arịma*. Enugu: Format Publishers.
- Oni, D. (1982). *ABC of Literature*. Ibadan: University Press
- Procter, P. (1978). *Longman Dictionary of Contemporary English*. London: Pitman.
- Taylor, R. (1981). *Critical Approaches to Literature (2nd ed.)*. London: Longman. Tertiary Institution.
Onitsha: Symac.
- Udechukwu, G.I. Ogbuagu, J.O. Nnyigide, N.M. (2015). *Ọmụmụ Agụmagu na Omenala Igbo*. Enugu: Format Publishers.
- Uzochukwu, S. (1990). *Akanka na Nnyocha Agụmagu Igbo*. Onitsha: Kawuriz & Manilas Publishers.
- Uzochukwu, S. (2007) *Akanka na Nyocha Agụmagu Igbo*. Onitsha: Kawuriz and Manilas Publishers.
- Wales, K. (2001). *A Dictionary of Stylistics*. London: Longman.
- Widdowson, H.G. (1975). *Stylistics and the Teaching of Literature*. London: Longman.